

Casus: exploderende vloeren

Prof. Dr. Ir. Jos Lichtenberg, Hoogleraar Design and Development

Hoe moeten wij handelen?

(Hoe realiseren we begerenswaardige kwaliteiten en hoe ontwijken we kwaliteiten die niet begerenswaardig zijn?)

vorige week twee belangrijke vragen

- die pixels hè... moet dat nu per sé met woorden?
- als je dan meer pixels hebt, kan je dan beter oordelen?

Ik ga jullie niet vertellen hoe je moet handelen (theorie) maar over hoe je over het handelen zou kunnen nadenken (filosofie)

het doel van de praktische ethica:

- Mensen een doordacht en kritisch standpunt in te laten nemen ten aanzien van hun leven in de zoektocht naar antwoorden op de vragen:
 - wat wil ik {a.b.c..}
 - hoe moet ik handelen om {a.b.c..} te verwezenlijken
 - wetend dat ieder handelen consequenties heeft...

Even recapituleren: we hebben instrumenten om tot antwoorden te komen bij de volgende vragen:

- De vraag van de filosofie: het ter discussie stellen van de wereld en mogelijke antwoorden (theorieën) formuleren die dan weer ter discussie worden gesteld
- De vraag van de ontologie: waar durf ik op te vertrouwen, wat beschouw ik als niet meer dan mogelijk en hoe bouw ik daar een wereldbeeld mee?
- De vraag van de logica: hoe redeneer ik eigenlijk? En hoe ga ik om met
 - $\{\forall q \in Q\} \sim \{\forall a \in A\} \sim \{\forall c \in C\}$
 - En wat betekent het als ik het woorden als “logisch” “mooi” “goed” etc. gebruik?
- De vraag van de esthetica (& meta-ethiek): Wat wil ik? Hoe oordeel ik daar over?

André Comte-Sponville
Petit Traité des Grandes Vertus
A Short Treatise on the Great Virtues: The Uses of Philosophy in
Everyday Life
(1995)

etymologie van de ethiek

- *ta ethika*, titel van het werk van Aristoteles
 - Ook wel de Ethica Nicomachaea
- *ethikos* uit de gewoonte en *ethos*: gewoonte
- gewoonte komt van het wonen: habit/habitation
- de ethos van een samenleving of volk...

de ethiek en de continuïteit van de ervaring...

“Hoe moet ik handelen [ALS] {a}?” waar {a} staat voor mogelijke invullingen als {ik wil een bepaalde sfeer in mijn gebouw ontwerpen} of {ik wil als een gelukkig man sterven} of {ik wil mijn bedrijf goed managen} of {ik wil dat je iets voor me doet} of {Ik wil een goed echtgenoot en vader zijn} of {ik wil snelle auto's ontwerpen} of {ik wil milieuvriendelijke producten ontwerpen} of {ik wil goed handelen wanneer het er in een crisis situatie op aan komt} of {ik wil goed kunnen slapen} of {ik wil een leuke vriendin die altijd van me zal houden en mij 's ochtends ontbijt op bed brengt}

ontwerpen is een activiteit

- Om de verschillende activiteiten van mensen te bespreken als aparte zaken is problematisch
- Het stellen van een continuïteit van de ervaring betekent dat er een relatie is tussen ons handelen als bouwkundigen en ons handelen als mens die middels het discours te onderzoeken is
- Als we die continuïteit negeren, verliezen we de eenheid van de plaats waar alle relaties tussen lichaam en omgeving samenkomen: de {ik}

Ethiek is een speciale kennis van oorzaak en gevolg (causaliteit)

- Het bouwt op de ervaring van ons gedrag als lichamen in de omgeving
- Effectief en Absurd gedrag bieden aanwijzing
- Misverstand, oversimplificatie en overcomplicatie zitten die ervaring vaak in de weg.

Wetten

- Er zijn wetten die de wereld beschrijven

$$G_{\mu\nu} + \Lambda g_{\mu\nu} = \frac{8\pi G}{c^4} T_{\mu\nu}$$

- En er zijn wetten die ons gedrag voorschrijven..

- Hoe zijn die gerelateerd?

de uitdaging is om een ethiek te ontwikkelen die enerzijds vaag genoeg is om onze onwetendheid ten aanzien van de wereld niet te versluieren onder een pseudo-objectieve of onbewijsbare ontologische positie en anderzijds precies genoeg is om ons te helpen goede beslissingen te maken in de wereld waarin we leven...

Martin Heidegger: SuZ (1927)

existentie = relatie

Mijn lichaam is het centrum van mijn wereld mijn omgeving...

Jan Bruegel de oudere 1568 – 1625, Het Paradijs en de zondeval c. 1615

Maar ik heb wezens als ik waargenomen die waarschijnlijk dan ook centra zijn van hun wereld (het solipsisme probleem)

- Hoe relateren al deze centra?
- Zijn deze centra geheel uniek? Hoe zijn ze uniek?
- Zijn er relaties mogelijk tussen deze centra?
- Is communicatie mogelijk tussen een sneeuwvlokje en mijn poes? Hoe dan?
- Hebben ze genoeg overeenkomsten om communicatie mogelijk te maken?
- Wat wordt eigenlijk bedoeld met gelijkheid en wat is verschil?

Wat hebben wij gemeenschappelijk zodat we kunnen communiceren?
Wat hebben de dingen met ons gemeen zodat we over hen kunnen communiceren?

- We zijn waarschijnlijk van dezelfde substantie gemaakt, we participeren in hetzelfde universum (Spinoza *substantie* & Bertrand Russell *neutral monism*)
- Het is mogelijk algemene dingen te zeggen zoals bijvoorbeeld: “een nacht goed geslapen doet wonderen” of “neem een paracetamol voor dat je naar bed gaat dan heb je morgen niet zo’n kater!” (pragmaticisme)
- *Hoe zouden dergelijke generalisaties mogelijk zijn als we niet het een en ander delen?*

Maar, al zijn we van dezelfde substantie gemaakt, en al gedragen we ons volgens de wetten van de natuur, we verschillen ook..

Hoe?

- Configuratie en samenstelling
- Tijd/Plaats
- Situationaliteit maakt ons uniek (hier kom ik op terug)
- Als we alles gemeen zouden hebben zou communicatie dan nog nodig/buikbaar zijn?

zonder gelijkheid is verschil onmogelijk voor te stellen.

gelijkheid en verschil zijn geen tegenovergestelden maar complementen, variaties van elkaar (deconstructivisme)

Vershil werkt met gelijkenis om variaties te maken: verschil is het product van gelijkenis, gelijkenis is een voorwaarde voor verschil, gelijkenis staat verschil toe

- Hoe is dit belangrijk? Gelijkenis en zijn complement verschil staat 1. communicatie toe, en 2. gebruik toe en die twee staan gemeenschap toe, het samen leven in een omgeving.

Etymologie van de Communicatie

- Latijn *communicationem* (nom. *communicatio*), komt van *communicare*: "delen, onder verdelen; verlenen, uitdelen, informeren; verbinden, verenigen, participeren" de letterlijke betekenis is gemeenschappelijk maken (eng: to make common) van communis dat "gemeenschappelijk, openbaar, algemeen, gedeeld door iedereen" betekent. Dit komt weer van het Proto Indo-Europees *ko-moin-i* "gemeenschappelijk bezit" een samengesteld bijvoeglijk naamwoord dat weer bestaat uit ko- "samen" and moi-n-, of mei- "veranderering, ruil" vandaar "gedeeld door iedereen" Het tweede element is ook de bron van het Latijn *munia* "plichten, openbare plichten, functies"
- Gemeenschap = (fr. *Communauté*; eng: *community*)

Communicatie is fundamenteel

- De ethiek buigt zich over strategieën en tactieken om begeerenswaardige kwaliteiten te realiseren
- Om dit mogelijk te maken moet er informatie zijn: we moeten dingen te weten komen over de wereld
- Informatie communiceert zich
- Communicatie is de activiteit van het samenleven in een gemeenschap
- Gemeenschap is het gemeen hebben van een wereld

Communicatie gebeurt niet alleen met woorden maar met gedrag: gebaren, bewegingen, houdingen, maar ook door dingen te maken (romans, ontwerpen, wetenschappelijk verhandelingen).

